

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 19.11.2024
Nr.25/6-3

Atzinums par Latvijas Radio žurnālistes Annas Strojas rīcību

2024. gada 23. oktobrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) ir saņēmis [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā lūgts izvērtēt VSIA “Latvijas Radio” (turpmāk – LR) žurnālistes, “Latvijas Radio 4 - Doma laukums” galvenās redaktores Annas Strojas rīcību (turpmāk tekstā arī – LR4 žurnāliste).

Iesniedzējs lūdz vērtēt LR4 žurnālistes *aktivitāti sociālajos tīklos. Tikai virspusēja Strojas Facebook profila analīze rada nopietnas šaubas par viņas profesionalitāti. Strojas publikāciju lielākā daļa ir veltīta notikumiem Tuvajos Austrumos: viņas ierakstu tonis, valoda un pat saturs ir vienkārši kļiedzošs.*

Iesniedzējs lūdz izskatīt savu sūdzību par profesionālo un ētisko standartu neievērošanu LR4 žurnālistes ierakstos privātajā profilā sociālās tīklošanas vietnē “Facebook” (turpmāk – FB) un ***pieņemt lēmumu par to, vai Anna Stroja var ieņemt Latvijas Radio 4 galvenās redaktores amatu.***

Lai izvērtētu Iesniegumā lūgto, ombuds no 2024. gada 23. oktobra līdz 2024. gada 15.novembrim:

- iepazīnās ar Iesnieguma saturu;
- 2024. gada 24. oktobra e-pasta sarakstē lūdza Iesniedzēju atsūtīt LR4 žurnālistes FB ierakstu ekrānšāviņus un saņēma piecus no tiem;
- iepazīnās ar LR4 žurnālistes ierakstiem privātajā profilā sociālās tīklošanās vietnē FB;
- 2024. gada 04. novembrī tikās ar LR4 žurnālisti, uzdeva precizējošus jautājumus un saņēma atbildes uz tiem;

- iepazīnās ar LR4 žurnālistes 2024. gada 07. novembrī iesniegtajiem rakstiskajiem paskaidrojumiem par Iesniegumā norādītajiem ierakstiem sociālās tīklošanās vietnē FB – to saturs ir LR4 žurnālistes komentāri par Iesniedzēja minēto Iesniegumā.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
konstatē:

[1] Iesniegumā ir pievērsta uzmanība LR4 žurnālistes ierakstiem privātajā profilā sociālajā tīklošanās vietnē FB. Iesniedzējs savā Iesniegumā citē šos ierakstus un sniedz to tulkojumus latviešu valodā, kā arī sniedz savus komentārus par tiem. Lai teksts būtu pārskatāms un labāk uztverams, turpmākajā atzinuma tekstā zem katra Iesniegumā norādītā LR4 žurnālistes ieraksta privātajā FB kontā sniegti arī Iesniedzēja komentāri par tiem un LR4 žurnālistes paskaidrojumi par saviem ierakstiem un Iesniedzēja komentāriem:

- 1) **2024. gada 17. oktobris:** *“Синвар, Насралла, Ханя уничтожены. Может, хватит сжигать заживо беженцев и морить голодом детей?”* (Tulkojums latviešu valodā: *Sinvars, Nasralla, Hanije ir iznīcināti. Varbūt jau beigt dedzināt bēgļus dzīvus un badināt bērnus?*)

Iesniedzējs: Šī publikācijā, kā izriet no tās konteksta, vienlaikus satur vairākas problēmas - meli, neobjektivitāte pret Izraēlu un manipulācijas ar sabiedrības apziņu. Nav skaidrs, kādu auditoriju tieši Strojas kundze uzrunā, taču ir skaidrs, ka viņa apsūdz Izraēlu "par dzīvu sadedzinātajiem begļiem" un "izsalkušajiem bērniem". Es uzskatu, ka ne Strojas kundze, ne kāds cits šajā pasaulē nevar iesniegt pierādījumus, kas apstiprinātu, ka Izraēla "dedzina bēgļus". Tādējādi tie ir meli. Arī informācija, ka Izraēla tur badā bērnus (acīmredzot domāts bērnus Gazas joslā), ir tālu no realitātes. Rezultātā mēs sastopamies ar nepatiesu, tendenciozu apmelojošu ierakstu, ko publicējusi viena no Latvijas lielākajiem sabiedriskajiem medijiem galvenā redaktore. Es uzskatu, ka šī situācija ir tālu no normālas.

LR4 žurnāliste: 14. Oktobrī Izraēlas armijas avio triecienā tika sadedzinātas vismaz 20 bēgļu teltis pie slimnīcas Al-Aqsa Martyrs Hospital Deir El-Balah pilsētā. Ugunsgrēkā gāja bojā 4 cilvēki, tai skaitā jauniešs Shaban Al-Dalou, kas pirms kāda laika fiksēja savas bēgļu gaitas Gazas joslā sociālajos tīklos un tāpēc bija pazīstams un populārs. Viņa nāve ugunī arī tika fiksēta uz video un tā izraisīja rezonansi globālajos medijos, arī starptautiskajās organizācijās, tai skaitā šis noziegums tika pieminēts ANO Drošības padomē ASV pārstāves runā (<https://news.un.org/en/story/2024/10/1155776>). Parasti, kad atklātībā nāk līdzīgas baisas video liecības, proizraēliešu sociālos tīklos, tiek tirāžēts apgalvojums, vai šie kadri ir inscenēti, kam ir pat plaši izmantots termins „Palewood”. France-24 kanāls veica faktu pārbaudi un secināja, ka ugunsgrēka video netika inscenēts (<https://www.youtube.com/watch?v=XL-RXRjUwrc>) Atgādinu, ka pasaules medijiem tiek liegta iespēja darboties Gazas joslā, tāpat ka starptautiskiem neatkarīgiem izmeklētājiem.

Te ir dažādas saites par ugunsgrēku:

<https://www.aljazeera.com/news/2024/10/15/shaban-al-dalou-the-palestinian-teen-burned-to-death-in-israeli-bombing>

<https://www.aljazeera.com/news/2024/10/14/burned-and-charred-bodies-as-israel-hits-tents-at-central-gaza-hospital>

<https://www.bbc.com/news/articles/c5y5d33dmepo> (arī ar fact check)

<https://www.washingtonpost.com/search/?query=Shaban+Al+Dalou>

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/oct/17/shaban-al-dalou-burned-alive-israel-gaza>

<https://www.abc.net.au/news/2024-10-17/young-palestinian-man-dies-in-fire-air-strike/104483096>

Latvijas mediji par ugunsgrēku telšu nometnē un cilvēku nāvēm ugunī neziņoja (vismaz man neizdevies atrast šo notikumu ziņu virsrakstos).

Uzskatu, ka apgalvojums par to, ka bēgļus dedzina dzīvus balstās faktos un ir patiess.

16.oktobrī ANO Drošības padomes sēdē tika minēts, ka laika no 2.līdz 15.oktobra Gazas jostas Ziemeļdaļā netika ienācis neviens pārtikas konvojs.

Starptautiskā Taisnības tiesas lēmumos un ANO rezolūcijās Izraēlas valsts vairakkārt tika aicināta neizmantot badu kā kara ieroci un neliegt pieeju humanitārai palīdzībai Gazas iedzīvotājiem.

<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68691095>

<https://www.icj-cij.org/press-releases>

Dati par liegtu pieeju pārtikas palīdzībai Gazas civiliedzīvotājiem, tai skaitā bērniem plaši izskan ANO un citu starptautisko organizāciju ziņojumos. Pēc oktobra datiem, 1,8 mln Gazas iedzīvotāju atrodas „ekstremāli kritiskā pārtikas drošības stāvoklī”.

<https://news.un.org/en/story/2024/10/1155836>

UNICEF ziņojumos pieejama statistika par bērnu nepietiekamo uzturu Gazas joslā.

<https://www.unicef.org/sop/reports/unicef-state-palestine-escalation-humanitarian-situation-report-no31>

Pēc organizācijas Save the children datiem, no 3000 organizācijas Gazas joslā teritorijā izmeklēto bērnu vecumā līdz 5 gadiem 20% ir vidēji akūta uztura nepietiekamība, 4% ir akūta stadija.

<https://www.savethechildren.net/news/gaza-least-3100-children-aged-under-five-killed-others-risk-famine-looms>

Runājot par Gazas bērnu visai traģisko situāciju, jāpiemīnē arī tādas akūtas problēmas, ka: bērnu slimību strauja izplatīšana veselības sistēmas iznīcināšanas rezultātā, vecāku zaudēšana, psiholoģiskas palīdzības neesamība, liegta iespēja apmeklēt skolu, apturēta ievainotu bērnu medicīniskā evakuācija no Gazas joslas. Kopējais skaits Gazā bojāgājušo bērnu pēc UNICEF datiem uz 2024.g. oktobri sasniedzis 14 100 bērnu. Viens no piemēriem, par kuru tika ziņots globālajos medijos pavisam nesen, ir 50 bērnu nogalināšana Ziemeļu Gazā vienlaikus, vienas nakts triecienu rezultātā.

<https://www.savethechildren.net/news/gaza-massacre-reportedly-kills-50-children-underscoring-urgent-need-global-intervention-save>

Jau pēc [...] sūdzības iesniegšanas Izraēlas parlaments liedza jebkādu UNRWA darbību, un šo lēmumu nosodīja liels vairums Eiropas valstu, jo šīs aizliegums var izraisīt vēl baisāku bada izplatīšanu Gazas joslā, Rietumkrastā un Libānā.

<https://www.gov.uk/government/speeches/there-is-no-justification-for-denying-civilians-in-gaza-access-to-life-saving-aid-uk-statement-at-the-un-security-council>

Uzskatu, ka apgalvojums par bērnu novājināšanu badā ir patiess.

Komentējot savu komentāru pēc būtības, skaidroju savu pozīciju: pēc HAMAS un Hesbullah līderu nogalināšanu vairākas starptautiskas organizācijas, ka arī vairākas pasaules valstis, tai skaitā ASV aicināja Izraēlu pārtraukt kara darbības, uzskatot, ka galvenie kara mērķi ir sasniegti, ka arī kopš paša kara sākuma tās vairākkārt aicināja Izraēlu ievērot starptautiskas tiesības attiecībā uz civiliedzīvotājiem, kas konsekventi tika ignorēts.

- 2) **2024. gada 13. oktobris:** “Upd: vakar bija vēl viena apšaušana un vēl viens ievainotais! Jauki, ka mūsu puīši nav cietuši. Bet vai vienīga lv amatpersonas reakcija ir pietiekoša? A ja nu trāpis? Joprojām atbalstīsim tiesības uz paš aizsardzību neraugoties uz citu tautu ciešanām? Sankcijas pret Izraēlu!!”

Iesniedzējs: Strojās kundze acīmredzot slikti pārzina ANO pamatdokumentus, saskaņā ar kuriem jebkurai valstij ir tiesības uz paš aizsardzību. Es varētu nolasīt garu lekciju par Tuvo Austrumu neseno vēsturi, par daudzajiem arābu valstu mēģinājumiem sarīkot otro Holokaustu Izraēlā, bet ne par to ir runa. Šajā ierakstā svarīgs ir kas cits: “Sankcijas pret Izraēlu!!” Galvenajai redaktorei, tāpat kā jebkurai citai Latvijas sabiedriskā medija darbiniekam, saskaņā ar ētikas kodeksu, nav tiesību nodarboties ar politiku, politisko aģitāciju un politisko propagandu. “Sankcijas pret Izraēlu” ir aicinājums rīkoties. Tas ir kliegzošs visu kodeksu un standartu pārkāpums un tas ir vienkārši nepieņemami.

LR4 žurnāliste: Izraēlas uzbrukumi UNIFIL (ANO starptautisko spēku Libānā) pozīcijām Dienvidu Libānā izpelnījuši asu kritiku no ES valstīm: Itālijas, Francijas, Spānijas, ES augstā pārstāvja ārlietās Žuzepa Borela puses.

<https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2024/09/26/statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-military-escalation-between-israel-and-hezbollah/>
<https://www.reuters.com/world/middle-east/france-italy-spain-condemn-targeting-unifil-by-idf-joint-statement-2024-10-11/>

Pēc uzbrukuma miera uzturētājiem Itālija un Francija ievēsa jeb plāno ievest aizliegumu ieroču piegādei uz Izraēlu, Francija liedza Izraēlas kompānijām piedalīties ieroču izstādē Eurosatory. Savukārt Spānija anulēja ieroču partijas pasūtījumu no Izraēlas.

<https://www.gov.uk/government/news/uk-suspends-around-30-arms-export-licences-to-israel-for-use-in-gaza-over-international-humanitarian-law-concerns>

<https://www.middleeastmonitor.com/20241017-italy-pm-announces-arms-embargo-on-israel/>

<https://www.bbc.com/news/articles/cjr3zd4d8y5o>

<https://www.euractiv.com/section/politics/news/spain-cancels-multimillion-ammunition-deal-with-israel-following-media-leak/>

Ieroču piegādes ierobežojumus var uzskatīt par sankcijām, taču Eiropas valstu parlamentos regulāri skan aicinājumi plašākām sankcijām. Jau pēc šīs sūdzības iesniegšanas 52 valstis griežas ANO ar vēstuli, pieprasot ievest pilnu ieroču embargo pret Izraēlu.

<https://www.timesofisrael.com/turkey-presses-un-for-arms-embargo-on-israel-in-joint-letter-with-52-countries/>

Turklāt ES un ASV jau ievēsa sankcijas pret Izraēlas politiķiem un Rietumkrasta kolonistu kustības aktīvistiem, liedzot viņiem iebraukt ASV un ES valstīs.

<https://www.state.gov/sanctions-on-israeli-entity-and-individual/>

*Latvijas pozīcija izraēliešu–palestīniešu konfliktā ir viena no rezervētākām ES valstu saimē. LR atbalsta Izraēlas tiesības uz paš aizsardzību, tai pat laikā deklarējot nepieciešamību ievērot starptautiskas tiesības. Uzskatu, ka kara gada laikā Izraēla nemaz nedemonstrē gatavību tās ievērot, gluži otrādi, degradējot starptautisko tiesību sistēmu savā cīņā pret ANO institūcijām un ICC. Situācijā, kad Libānā atrodas Latvijas miera spēki, Latvijas pilsoņiem ir visas tiesības pieprasīt no valdības stingru apņēmību tos aizstāvēt, sūtot skaidru signālu Izraēlai valdībai, ka tās esoša rīcība ir nepieņemama. **Man kā LR pilsoni ir tiesības prasīt no savas valsts pārskatīt savu pozīciju izraēliešu–palestīniešu karā.** Uzskatu, ka sankcijas gan bilaterāli, gan vienoti Eiropas Savienības merogā kļūtu par vērēnīgu signālu tam, ka neviena valsts nevar ignorēt starptautiskās un humanitārās tiesības, neraugoties nedz uz traģisko vēsturi, nedz uz ģeogrāfisko stāvokli, un ikviens starptautisko tiesību subjekts var būt pakļauts sankcijām, starptautisko tiesību pārkāpšanas gadījumā.*

Uzskatu, ka mans aicinājums uzlikt sankcijas uz Izraēlu ir starptautisko tiesību cieņas apliecinājums un ir pilnīgi leģitīms. Šī viedokļa publiskā paušana nav nedz aģitācija, nedz nodarbošanās ar politiku.

- 3) **2024. gada 9. oktobris:** “А латвийцы там есть? На странице Минобороны Латвии участие в миротворческой миссии в Ливане упоминается (мы говорили об этом а эфире в прошлую пятницу, но пока журналистов не интересует эта тема). Ядро миротворцев составляют ирландцы, которые к бешенству Израиля недавно признали государственность Палестины. В этом видео о противостоянии ирландского контингента и Армии нападения Израиля. Страны, которая не признает над собой никаких норм международного права.” (Tulkojums latviešu valodā: Vai tur ir kādi latvieši? Latvijas Aizsardzības ministrijas lapā pieminēta līdzdalība miera uzturēšanas misijā Libānā (par to ēterā runājām pagājušajā piektdienā, bet pagaidām žurnālistus šī tēma neinteresē). Miera uzturētāju kodols ir īri, kuri sadusmoja Izraēlu un nesen atzina Palestīnas valstiskumu. Šis video ir par konfrontāciju starp Īrijas kontingentu un Izraēlas uzbrukuma Armiju. Valsts, kas neatzīst nevienu starptautisko tiesību normu augstāk par sevi).

Iesniedzējs: Oficiāli Izraēlas bruņotos spēkus sauc par Izraēlas aizsardzības Armiju. Tādējādi Strojās kundzi var pieķert gan mēģinājumā maldināt savu auditoriju, gan apzinātā vēlmē

diskreditēt Izraēlu. Frāze "Uzbrukuma armija" ir nepārprotami negatīva. Un, visbeidzot, Strojas kundzes apgalvojums "... Valsts, kura neatzīst nekādas starptautisko tiesību normas augstāk par sevi" ir vienkārši nepatiess. Atgādināšu, ka tas viss tika publicēts Latvijas Radio 4 galvenās redaktora personīgā profila lapā.

LR4 žurnāliste: Piekritu, ka aizvietojot vārdu „aizsardzības” pret „uzbrukuma”(attiecībā uz Izraēlas armiju) es paidu savu kategorisku nosodījumu šīs armijas darbībām gan pret miera uzturētajiem Libānā, gan pret Gazas iedzīvotājiem. Par pārmērīgu spēka pielietojumu no Izraēlas puses tika runāts vairākkārt, gan medijos, gan starptautiskās organizācijās. **Uzskatu, ka IDF darbības sen pārsniedza paš aizsardzības principu un tām ir aktīvs, uzbrūkošs raksturs.**

ANO Hartas 51.pants reglamentē tiesības uz paš aizsardzību agresijas gadījumā, tai skaitā, ja agresiju pielietoja ne-valsts, bet cits veidojums (kā HAMAS terora uzbrukuma gadījumā). Taču turpat teikts, ka spēku pielietojumam, atbildot uz agresiju vai uzbrukumu, jābūt uz laiku, tālāk dodot pilnvaras uz konflikta izlīgšanu ANO Drošības padomei, kurai jānodrošina darbības, lai uzturētu mieru un drošību. Gazas kara laikā tika pieņemtas vairākas UNGA un UNSC rezolūcijas par pamieru, humanitāras palīdzības piegādi, ķīlnieku atbrīvošanu, bet tās netika pildītas nedz no HAMAS puses (kaut gan HAMAS nav un arī nevar būt ANO dalībvalsts, un šī teroristiskā organizācija nav uzņēmusies starptautiskās saistības), nedz no Izraēlas puses, kurai šīs ANO dalībvalsts saistības ir. Turklāt **Izraēla, neraugoties uz apgalvojumiem, ka tā esot vienīga demokrātiskā, Rietumnieciska valsts reģionā un tāpēc tai sevi jāaizstāv pret nedemokrātiskiem režīmiem, nav nedz ANO Genocīda konvencijas, nedz Ženēvu konvenciju dalībvalsts.**

Izraēla nepiekrīt starptautiskai neatkarīgai kara noziegumu izmeklēšanai un liedz strādāt uz vietas ārzemju žurnālistiem, dažām mediju kompānijām pat aizliedzot darboties Izraēlā, bombardējot viņu ofisus un nogalinot un apmelojot reportierus. Kara izlūku datu izmantojot, IDF fiziski iznīcina vietējos žurnālistus Gazā un Libānā. Pēc CPJ datiem, žurnālistu bojāeja Gazas un Libānas karā gada laikā sasniedza bēdīgu rekordu – vismaz 126 cilvēku.

<https://cpj.org/2024/10/one-year-and-climbing-israel-responsible-for-record-journalist-death-toll/>

Šausminošs ir Izraēlas karš pret ANO palīdzības organizācijām, vispirms UNRWA, kuras darbība ir pārtraukta ar diviem nesen pieņemtiem likumiem. Fakts, ka 12 cilvēki no UNRWA tūkstošiem darbiniekiem bija saistīti ar HAMAS, pieeja humanitārai palīdzībai liegta visam reģionam, kur UNRWai ir vienīga reāli attīstīta infrastruktūra. Sabiedroto valstu aicinājumi ļaut darboties UNRWA tika klāji ignorēti.

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/02.11.2024-valda-satraukums-ka-izraelas-lemums-aizliegt-unrwa-nesis-navi-daudziem-gaziesiem.a574972/>

Un līdz šim neviena valsts nav izdomājusi liegt iebraukšanu savā teritorijā ANO ģeneralsekretāram un izteikt draudus ICC prokuroram!

https://en.wikipedia.org/wiki/Israel_and_the_United_Nations

Balstoties uz šiem pašiem faktiem, Francijas prezidents E.Makrons puda stingru nosodījumu Izraēlas darbībām, nosaucot tās par barbarismu, un atgādinot par ANO lomu Izraēlas valsts dibināšanā (par ko arī izpelnījies sīvu kritiku no Izraēlas premjera B. Netanjāhu).

https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/10/16/macron-netanyahu-tensions-escalate-after-french-president-s-comments-on-the-creation-of-israel_6729542_4.html
<https://www.youtube.com/watch?v=7hExN3APGXU>

Uzskatu, ka mans apgalvojums, ka Izraēla ir „valsts, kas neatzīst nevienu starptautisko tiesību normu augstāk par sevi” balstās faktos un ir patiess.

- 4) **2024. gada 4. oktobris:** “Два лица нынешнего Израиля: Смотрич и Бен-Гвир. Религиозный радикализм, насилие, нетерпимость, жадность. Спасибо, Arte ARTE”
(Tulkojums latviešu valodā: “Mūsdienu Izraēlas divas sejas: Smotričs un Ben-Gvirs. Reliģiskais radikālisms, vardarbība, neiecietība, alkatība. Paldies, Arte ARTE”).

LR4 žurnāliste: ARTE dokumentālā filma tiešām ir skatīšanas vērtā.

Lielbritānijas valdība un ASV Valsts departamenta nacionāla padome šogad skatīja iespēju ieviest pret Netanjahu valdības ministriem Smotriču un Bengvīru personiskās sankcijas
https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/29.08.2024-es-rosina-versties-pret-izraelas-ministriem-par-naida-kurinasanu-un-cilvektiesibu-parkapumiem.a566753/?utm_source=lsm&utm_medium=theme&utm_campaign=theme
<https://www.timesofisrael.com/british-pm-reveals-uk-weighing-sanctions-on-ben-gvir-and-smotrich/>
<https://www.axios.com/2024/07/20/us-sanction-ben-gvir-smotrich-west-bank-violence>

Uzskatu, ka šie divi ministri klāji demonstrē tās īpašības, ko nosaucu savā komentārā.

- 5) **2024. gada 27. septembris:** “Главы государств и дипломаты не желают слушать в ООН “мясника Газы”. Но ему плевать, конечно!” “Valstu vadītāji un diplomāti nevēlas klausīties “Gazas miesnieku” ANO [par Netanjahu –ombuda piezīme]. Bet viņam, protams, vienalga!,

LR4 žurnāliste: Kā liecina video, kuru es pārpublicēju, vairāku valstu delegācijas aizstāja ANO Ģenerālās Asamblejas zāli, Netanjāhu uzstājoties. Par „Gazas miesnieku” Izraēlas premjeru nosauca Īrijas eirodeputāts Mike Wallace

- 6) **2024. gada 27. septembris:** “International frustration for Israel”... Precisely!
(Tulkojums latviešu valodā: “Starptautiskā vilšanās Izraēlai... Tieši tā!”).

Iesniedzējs: Savās publikācijās Strojās kundze atsaucas ne tikai uz mazpazīstamiem, neuzticamiem avotiem, bet arī uz klaji pret Izraēlu vērstiem medijiem musulmaņu pasaulē. Strojās publikācijās es neatradu nevienu Izraēlas avotu. Augstāk es sniedzu tikai dažus piemērus no Annas Strojās publikācijām par Tuvo Austrumu tēmām viņas Facebook lapā. Strojās kundzes profilā ir desmitiem, ja ne simtiem tāda paša rakstura ierakstu, kas pārkāpj visus iespējamus ētikas standartus.

Kopumā Strojās kundzes aktivitāti Facebook var viegli nosaukt par **antiizraēlisku**. Publikāciju biežums un tonis liecina, ka autors apzināti meklē strīdīgas tēmas, ar kurām var iepazīstināt savu

auditoriju caur prizmu, kas vērsta pret Izraēlu. Dažas Annas Strojas publikācijas var viegli nosaukt par **antisemītiskām**, dažas par **ekstrēmistiskām**.

LR4 žurnāliste: Dīvaini, ka šis pārmetums ir rakstīts citējot manu pārpublicāciju no Bild, kuru tomēr nevar uzskatīt nedz par mazpazīstamu, nedz par neuzticamu avotu.

Turklāt, es apkopāju, kādus medijus es citēju pēdējo 3 mēnešu laikā, ziņojot par karu Gazā un Libānā savā FB kontā

Avots	Reizes
BBC Russian	1
Euronews	3
Middle East Eye	1
Dawn News	3
France 24	1
Sargs.lv	1
Al Jazeera	2
Hindustan Times	1
ARTE	1
TRT	2
Islam channel	1
Pravda.com.ua	1
Eas.europa.eu	1
Anadolu agensi	1
Propublica.org	1

[2] Iesniedzējs uzskata, ka LR4 žurnāliste ar saviem ierakstiem sociālās tīklošanas vietnes FB privātajā kontā ir pārkāpusi:

1) Latvijas Radio **Rīcības un ētikas kodeksa 2.3. apakšpunktu:**

Latvijas Radio darbinieki, kuri iesaistīti satura veidošanā, ievēro visaugstākos žurnālistikas standartus un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālās vadlīnijas, [..]

2) Latvijas Radio **Rīcības un ētikas kodeksa 6.1. apakšpunktu:**

Latvijas Radio darbinieki publiskajā komunikācijā ir godīgi un atbildīgi. Izmantojot savas pilsoniskās tiesības uz vārda un rīcības brīvību, Latvijas Radio darbiniekiem ir jāizvairās no darbībām, kas mazina sabiedriskā medija uzticamību.

3) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto **sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu “Precizitāte”:**

Sabiedriskie mediji sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti

maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.

4) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto **sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu “Objektivitāte”**:

Sabiedriskie mediji satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi.

Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē.

Skaņu un attēlu nedrīkst izmantot veidā, kas izkropļo notikumu vai patieso situāciju.[..]

5) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vērtību **“Atbildīgums”**:

Sabiedriskie mediji uzņemas atbildību par to radīto saturu un darbojas, lai sniegtu patiesu un dažādām sabiedrības interesēm atbilstošu informāciju.

6) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto **sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu “Izvairīšanās no stereotipizācijas”**:

Sabiedriskie mediji izvairās no stereotipizācijas un neizvērtē notikumus, procesus un sabiedrības grupas, vadoties pēc iepriekšējiem priekšstatiem un aizspriedumiem. Nav pieļaujama kādas sabiedrības grupas diskriminācija.

Veidojot saturu kādai noteiktai sabiedrības grupai, mediji izvērtē, vai saturs tiek veidots, pamatojoties uz objektīviem datiem, vai tas tiek veidots, izmantojot stereotipus par konkrētās grupas interesēm un gaidām.

7) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 2.6. punktu **“Varas pārstāvji LTV, LR raidījumos un LSM.LV materiālos”**:

Sabiedriskie mediji ikdienā ievēro politisko neitralitāti, tomēr var paust redakcionālo nostāju jautājumos, kas skar mediju politiku un vārda brīvību, kā arī gadījumos, ja rodas apdraudējums demokrātijas pamatvērtībām, valsts neatkarībai un sabiedrības drošībai.

8) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 2.4. punktu **“Darbības sociālo mediju un interneta platformās”**:

Žurnālists ievēro profesionālās ētikas normas arī savos sociālo tīklošanās platformu profilos un

citās interneta vietnēs. Žurnālistam jāizvairās no rīcības un komentāriem, kas grauj uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem, un jāatceras, ka žurnālists nevar ietekmēt to, vai citi viņu uztvers kā sabiedriskā medija darbinieku (profesionāli) vai privātpersonu.

9) Latvijas sabiedrisko mediju **Izraēlas un palestīniešu konflikta vārdnīcā** noteikto:

Latvijas sabiedrisko mediju atbildība ir saglabāt objektivitāti un sniegt daudzpusīgu informāciju tādā veidā, lai auditorija pati var izdarīt savus secinājumus par Izraēlas un palestīniešu konfliktu.

Latvijas Radio žurnālistiem ir jācenšas izvairīties no vienas vai otras puses pārstāvjiem labvēlīgas terminoloģijas un no citu cilvēku izteiksmes veida pārņemšanas.

10) Latvijas sabiedrisko mediju **Kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju galvenie principi:**

Neitralitāte un precizitāte. Kara un konfliktu atspoguļošanā ir būtiski visās publikācijās pārliecināties par izmanto informācijas avotu uzticamību, atbilstību publikācijas mērķim un tēmai. Izmantojot sociālās tīklošanās platformās publicēto informāciju, jāpārliecinās par tās avotu, patiesumu, jānorāda informācijas izcelsme.

Precizitātes princips avotu identificēšanā. Skaidra informācijas avota nosaukšana, notikušā precīza laika un vietas identificēšana. Nepieļaujami izplatīt informāciju, kuras avots nav identificēts.

Polarizēti viedokļi. Intervijas, tiešraides, video sižeti, kuros izskan aicinājums uz karu, vardarbības attaisnošana, naida runa, verbāla agresivitāte. Žurnālistiem ir jāapzinās, ka atsevišķi informācijas avoti vēlēšies veidot provokācijas, ka izteiktā pozīcija var saturēt naida runu vai citus vēstījumus, kas aicina uz vardarbību, atbalsta karu vai var aizskart kādu sabiedrības grupu pārstāvjus. Ja izskan šādi apgalvojumi, tad žurnālistam ir uzreiz skaidri un aktīvi no tiem jānorobežojas, lai neradītu iespaidu, ka medijs un žurnālists tos atbalsta vai veicina šādas informācijas izplatīšanos [..]

Sabalansētība. Sabalansētība žurnālistikā ir svarīga norma, tomēr tā ir jārealizē pēc būtības. Formālas sabalansētības piemērs ir par katru „jā” argumentu atrast kādu „nē” argumentu. Lai gan daudzi jautājumi, par ko mediji ikdienā ziņo, ir pretrunīgi un diskutabli un par tiem līdzās pastāv atšķirīgas pozīcijas, tomēr žurnālistu pienākums ir nošķirt leģitīmus viedokļus no naida kurināšanas, manipulācijas vai citām tehnikām, kas piesaista uzmanību, taču kurām nebūtu jāierāda tāda pati vieta kā ekspertu, iesaistīto un citu informētu personu izteikumiem. Mākslīgi meklēt „pretējās” puses viedokli nav nepieciešams, un ir jomas, kurās nozīmīgākie, informētākie,

pamatotākie viedokļi var nebūt savstarpēji ļoti pretrunīgi.

Valoda. Žurnālista valodas lietojumam jābūt neitrālam un precīzam, izvairoties no vērtējuma, vispārinājuma, stereotipizācijas. Karā iesaistītās puses lieto īpašas “vārdnīcas”, jaunizveidotu leksiku, apzīmējot pretinieku. Ziņu materiālos būtu jāizvairās no agresoru valsts leksikas lietošanas, sniedzot kontekstu par informācijas karu. Ja tiek izmantoti tikai šim konfliktam raksturīgi jēdzieni, žurnālistam būtu jāskaidro to būtība un nozīme. Redakcijā vēlams vienoties par karojošo pušu apzīmēšanai izvēlēto vārdu sarakstu un jāinformē par to auditorija.

Žurnālisti, raidījumu vadītāji var atļauties izrādīt savas cilvēciskas emocijas, kas raksturo viņu uztveri un morālo nostāju.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[3] Latvijas valsts pozīciju Izraēlas un palestīniešu konfliktā un karā starp Izraēlu un grupējumu “Hamās”, kas izcēlies pēc 2023. gada 7. oktobra “Hamās” teroristu uzbrukuma Izraēlas teritorijai, raksturo Valsts prezidenta Edgara Rinkēviča uzrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblējas 79. sesijā Ņujorkā teiktais (skat. <https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-edgara-rinkevica-uzruna-apvienoto-naciju-organizacijas-generalas-asamblejas-79-sesija-nujorka>):

Godātie delegāti!

Mūsu uzmanība joprojām ir pievērsta krīzei Tuvajos Austrumos.

Traģiski, ka šī krīze visvairāk skar nevainīgus civiliedzīvotājus, tostarp arī daudzus bērnus. Starptautiskajai sabiedrībai un Apvienoto Nāciju Organizācijai ir primāri jāatbalsta centieni, kas nodrošina visu civiliedzīvotāju aizsardzību, un jācenšas panākt ilgtspējīgu risinājumu.

Latvija kopā ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir aicinājusi panākt tūlītēju karadarbības pārtraukšanu Gazā, visu ķīlnieku beznosacījumu atbrīvošanu un humānās palīdzības pieejamības nodrošināšanu plašā mērogā.

Ir būtiski novērst krīzes padziļināšanos un izvairīties no tās izplatīšanās reģionā. Mēs saglabājam cerību, ka drīzumā izdosies panākt progresu karadarbības izbeigšanā.

Mēs nosodām visus teroristu uzbrukumus Izraēlai. Mēs atzīstam Izraēlas likumīgās tiesības uz paš aizsardzību. Taču tās ir jāsteno saskaņā ar starptautiskajām tiesībām un jo īpaši – starptautiskajām humanitārajām tiesībām, kas ir ieviestas, lai aizsargātu visus

civiliedzīvotājus. [izcēlums mans – E.A.]

Mums jākoncentrējas arī uz politiskā procesa atjaunošanu, lai pārrautu vardarbības ciklu un lai panāktu taisnīgu un ilgstošu mieru. Mieru, kas risina gan izraēliešu, gan palestīniešu likumīgās vēlmes un drošības apsvērumus.

Notiekošā eskalācija pastiprina nepieciešamību panākt divu valstu risinājumu saskaņā ar starptautiskajiem nosacījumiem.

[4] Latvijas sabiedrisko mediju pozīcija šī konflikta atspoguļojumam mediju saturā ir izteikta dokumentā “Latvijas sabiedrisko mediju Izraēlas un palestīniešu konflikta vārdnīca” (skat. https://lr4.lsm.lv/public/assets/userfiles/Tuvo_Austrumu_vardnica_UL_22122024.pdf), kura ievadā ir uzsvērtas objektivitātes un neitralitātes prasības.

Lai nodrošinātu objektīvu un neitrālu šī konflikta atspoguļojumu, ir jāspēj mediju saturā līdzsvarot apstiprinājumu Izraēlas likumīgajām tiesībām uz paš aizsardzību ar pienākuma atgādinājumu, īstenojot tās saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, īpaši starptautiskajām humanitārajām tiesībām, kas ieviestas visu civiliedzīvotāju aizsardzībai. Vienpusējs skats uz šo konfliktu nozīmētu koncentrēšanos tikai uz kādu no aspektiem: a) akcentēt Izraēlas tiesības uz paš aizsardzību vai b) uzsvērt tās pienākumu ievērojot starptautiskās civiliedzīvotāju tiesības.

Grūtības katrā konkrētajā konflikta epizodē līdzsvarot Izraēlas valsts tiesības un pienākumus rada tendenci vienkāršot notiekošā interpretāciju, pretstatot divas pretējas un šķietami pat – savstarpēji izslēdzošas pozīcijas, izveidojot starp tām kontradiktorku saistību, kas nosaka, ka viena pozīcija ir aplama tad, ja otra – patiesa, un otrādi, balstoties principā “vai nu, vai”. Šāda bipolāro pozīciju šķietamā nesavienojamība liek abu galējo uzskatu pārstāvjiem meklēt apstiprinošus argumentus (pierādījumus) savam redzējumam, jo tie, šķietami, palīdz noraidīt pretējo pozīciju kā aplamu.

Iesnieguma pamatā ir tieši šāda divu pretēju viedokļu sadursme, kurā Iesniedzējs pamatoti aizstāv Izraēlas tiesību pozīciju, bet LR4 žurnāliste uzsver Izraēlas pienākumu pozīciju, kritizējot Izraēlas valdības vadītāja un bruņoto spēku rīcību konfliktā. Abas puses, kā redzams šī atzinuma 1. punktā, ir norādījušas virkni argumentu savu pozīciju pamatošanai.

Latvijas sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu ombuda kompetencē neietilpst sniegt vērtējumu par Izraēlas valsts tiesību un pienākumu līdzsvaru Izraēlas un palestīniešu konfliktā, un līdz ar to ombuds neuzņemas vērtēt abu pušu pārstāvētos viedokļus šajā jautājumā. Saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 19. panta pirmo daļu ombuda funkcija ir sniegt atzinumus, kas saistīti ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un

iepriekš sniegto pakalpojumu atbilstību sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām. Tādējādi ombuda atzinums tiek veidots par to, vai LR4 žurnālistes paustais viedoklis privātajā profilā sociālās tīklošanas vietnē FB nav pretrunā ar tām saistībām, kuras viņai, kā LR darbiniecei, nosaka LR Rīcības un ētikas kodekss, Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas, Latvijas sabiedrisko mediju kara un konflikta žurnālistikas vadlīnijas un Latvijas sabiedrisko mediju Izraēlas un palestīniešu konflikta vārdnīca.

[5] Par žurnālista tiesībām paust savu no redakcionālajiem uzstādījumiem atšķirīgu viedokli.

Latvijas demokrātiska valsts iekārta paredz un nodrošina iespēju sabiedrības locekļiem izteikt dažādus savus viedokļus. Latvijas Republikas Satversmes 100. pantā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. pantā (Izteiksmes brīvība) ikvienam ir noteiktas tiesības uz vārda brīvību. Turklāt tas attiecas gan uz vārda brīvību privātajā aspektā, kā tiesībām uz savu viedokli, gan publiskajā aspektā, kā tiesībām paust savu atšķirīgo viedokli jebkādā veidā.

Vienlaicīgi tiesības uz vārda brīvību, kā sava viedokļa paušanu, nav absolūtas, uz tām ir attiecināmi likumiski pamatoti ierobežojumi, t.sk. ierobežojumi no darba devēja puses, jo darbinieka paustais viedoklis sociālajos tīklos var tikt attiecināts uz viņa sociālo lomu darba devēja organizācijā. Šādi vārda brīvības ierobežojumi var tikt noteikti darba līgumā, darba kārtības noteikumos, kā arī rīcības un ētikas reglamentos, ja vien tie nav pretrunā ar ārējos normatīvajos aktos noteiktajām tiesībām. LR žurnālistu vārda brīvību ierobežo medija pašregulējošās prasības, kas izteiktas:

1) LR Rīcības un ētikas kodeksa 6.1. punktā:

*Latvijas Radio darbinieki publiskajā komunikācijā ir **godīgi** un **atbildīgi**. Izmantojot savas pilsoniskās tiesības uz vārda un rīcības brīvību, Latvijas Radio darbiniekiem ir **jāizvairās no darbībām, kas mazina sabiedriskā medija uzticamību**.* [izcēlumi mani – E.A]

2) Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 2.4. punktā:

*Žurnālists ievēro **profesionālās ētikas normas** arī savos sociālo tīklošanās platformu profilos un citās interneta vietnēs. Žurnālistam **jāizvairās no rīcības un komentāriem, kas grauj uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem**, un jāatceras, ka žurnālists nevar ietekmēt to, vai citi viņu uztvers kā sabiedriskā medija darbinieku (profesionāli) vai privātpersonu.* [izcēlumi mani – E.A]

Skatot iespējamās augstāk minēto prasību pārkāpumus žurnālistu ierakstos privātajos profilos sociālās tīklošanās vietnēs, ir jāvērtē konkrētais nodarītais kaitējums sabiedriskā medija reputācijai, kā arī tas, vai darbinieka vārda brīvības ierobežojumi konkrētajā gadījumā ir samērīgi un nepieciešami sabiedrībai kopumā. Ja darbinieks publiski pauž privāto viedokli, kas ir pretējs

medija pozīcijai un redakcionālajiem uzstādījumiem, ir jāvērtē, cik lielā mērā šis privātais viedoklis ir opozīcijā sabiedrībā pastāvošajam konsensam šajā jautājumā. Ja medija darbinieka atšķirīgais redzējums ir pilnībā pretējs sabiedrības vairākuma uzskatiem, ir jārēķinās ar nopietniem uzticēšanās riskiem medijam kopumā. Savukārt, ja diskutablajā jautājumā sabiedrībā nepastāv konsenss un medijs tamdēļ ievēro neitralitāti šajā jautājumā, bet tās darbinieks pauž redzējumu, kas raksturo kādu vienu no konfrontējošām pozīcijām, tad medijam ir jārēķinās ar uzticēšanās riskiem no pretējā redzējuma pārstāvju puses.

Lai arī šķietami Latvijas sabiedrībā dominē viedoklis, kas aizstāv Izraēlas tiesības uz paš aizsardzību, tomēr netrūkst arī to, kuri, nenoliedzot šīs tiesības, atgādina arī par Izraēlas valsts pienākumiem un civiliedzīvotāju situāciju konflikta zonā, par ko liecina ombudam adresētās vēstules un ieraksti sociālās tīklošanās vietnes FB ombuda kontā, ar kuriem Latvijas sabiedriskajiem medijiem tiek izteikti pārmēti vienpusēji šī konflikta atspoguļojumā, nostāšanos Izraēlas valsts tiesību pozīcijās, nepietiekoši informējot Latvijas sabiedrību par civiliedzīvotāju ciešanām Gazas sektorā.

Sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un ētikas kodeksi pieprasa no sabiedrisko mediju darbiniekiem politiskas neitralitātes ievērošanu. Šī prasība primāri ir paredzēta tam, lai sabiedrisko mediju darbinieks nepārstāvētu un nepaustu kādas politiskās partijas, organizācijas vai ideoloģijas viedokli, jo sabiedriskajiem medijiem ir jāpārstāv sabiedrība visā tās daudzveidībā un dažādībā, t.sk. arī politisko uzskatu jomā. Ja sabiedriskā medija darbinieks pauž savus uzskatus par kādas ārvalsts politiku, tad to vērtēšanas kritērijs varētu būt Latvijas valsts nostāja šajā jautājumā, jo tā izsaka parlamentārā vairākuma uzskatus. Kā jau tika minēts, Latvijas valsts Izraēlas un palestīniešu konflikta jautājumā ir ieņēmusi līdzsvarotu pozīciju, vienlaikus norādot gan uz Izraēlas valsts tiesībām, gan uz tās pienākumiem. Šajā situācijā neveidojas pretruna ar valstisko pozīciju ne tikai neitrālam skatījumam uz šo konfliktu, bet arī tam skatījumam, kurš akcentē vai nu Izraēlas valsts tiesības vai tās pienākumus, kamēr vien netiek noliegta pretējās pozīcijas tiesības uz pastāvēšanu.

Vārda brīvības ierobežojumi attiecas arī uz izteiksmes formu, lai ar to, piemēram, netiktu aizskarti citu personu gods un cieņa, lai izteiksme neietvertu naida runu – naidu, neiecietību vai diskrimināciju pret kādu personu grupu.

Konkrētajā gadījumā Iesniedzējs šādu nepieņemamu izteiksmes formu saskata saistībā ar LR4 žurnālistes viedokli šķietamo “anti-izraēlismu”, “antisemītismu” un “ekstrēmismu”. Iesniedzēja secinājumi ir loģiski, jo sakarība starp LR4 žurnālistes izteiktajiem viedokļiem un “anti-

izraēlismu”, “antisemitismu” vai “ekstrēmismu” ar lielāku vai mazāku varbūtību ir loģiski iespējama. Taču, lai pierādītu šādu secinājumu objektivitāti, ir nepieciešami papildu argumenti, kas ļautu izveidot deduktīvi korektu secinājumu ķēdi, kurā ar loģisku nepieciešamību no izteiktajiem viedokļiem var nonākt pie Iesniedzēja veiktā slēdziena par “anti-izraēlismu”, “antisemitismu” vai “ekstrēmismu” kā pie vienīgā iespējamā secinājuma. Ombuds šādus argumentus neatrada ne Iesniegumā, ne mutiskajā un rakstiskajā saziņā ar LR4 žurnālisti, tāpēc neredz loģiski pamatotu veidu, kā no Izraēlas valdības un bruņoto spēku rīcības kritikas fakta varētu nonākt pie šāda slēdziena.

Ombuds secina, ka Latvijas sabiedrisko mediju darbinieki ir tiesīgi paust savu personisko viedokli gan privāti, gan publiski, vienlaikus apzinoties un uzņemoties atbildību par šīs rīcības sekām, pirmkārt, jau darba tiesisko attiecību jomā ar darba devēju, ko reglamentē noslēgtais darba līgums, iekšējās kārtība noteikumi, Rīcības un ētikas kodekss, kā arī citi darba ņēmēja un darba devēja attiecības regulējoši dokumenti.

Darba tiesisko attiecību izbeigšana saistībā ar informācijas publiskošanu sociālo mediju privātajos profilos ir iespējama, taču tās iemeslam ir jābūt tiesiski pamatotam, tā pamatā ir jābūt kādam ārkārtējam gadījumam, kaut kam tādām, kas nebūtu pieļaujams demokrātiskā sabiedrībā, piemēram, goda un cieņas aizskārums vai naida runa.

[6] Par redakcionālo vadlīniju attiecināmību uz žurnālistu ierakstiem privātajos profilos sociālās tīklošanās vietnēs.

Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas (t.sk. arī Sabiedrisko mediju kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas un Izraēlas un palestīniešu konflikta vārdnīca) ir veidotas kā profesionālās darbības standarti augstvērtīga žurnālistiskā satura radīšanai. Tajās definētajām redakcionālajām vērtībām – vārda brīvībai, neatkarībai, patiesumam, godprātībai un atklātībai, atbildīgumam – vajadzētu kalpot par orientieriem katra sabiedrisko mediju žurnālista rīcībai, realizējot teksta vai sižeta veidošanā profesionālos principus – precizitāti, objektivitāti, faktu nošķiršanu no viedokļiem, viedokļu daudzveidība, izvairīšanās no stereotipizācijas. Jautājums ir vienīgi par to, vai šīs kvalitatīvās žurnālistikas vadlīnijas ir realizējamas un kādā apmērā ir realizējams tādā specifiskā izteiksmes žanrā kā ieraksti personas privātajos profilos sociālās tīklošanās vietnēs, kuri galvenokārt izpaužas kā subjektīvas attieksmes un dažkārt – acumirkliģo emociju izpausmes?

Attieksmes un emocijas nekad nav objektīvas un precīzas, tās neapraksta objektīvās realitātes faktus, bet gan konstruē mentālo realitāti, nereti paužot autora tā brīža sajūtas. Šīs pašizpausmes primārais uzdevums ir nevis informēt par kādu notikumu, aprakstīt notiekošo, bet gan izteikt

subjektīvu viedokli un vērtēt notiekošo, balstoties tajā, ko autors ieraksta tapšanas brīdī uzskata par vērtīgu, būtisku un svarīgu. Tāpēc katrs viedoklis vairāk vai mazāk ir tendenciozs gan saturā, gan formā – materiāla izkārtojumā, intonācijā un vārdu izvēlē, interpretējot notikumu un turklāt vēl nekritiski pieņemot savu redzējumu par patiesību. Viedokļi nereti ir radikāli, polarizēti, provokatīvi, pat rupji, jo to mērķis ir pievērst uzmanību kādai netaisnībai, paust sašutumu par to. Tāpēc viedokļa paudējs bieži vien nemaz necenšas savu redzējumu sabalansēt ar pretējo viedokli, nemēģina atklāt pastāvošo viedokļu daudzveidību un dažādību, jo viņa uzdevums ir cits – izpaust savu taisnību, tāpēc šāds viedoklis vērtē, vispārina, izmanto stereotipus, spilgtus apzīmējumus, manipulē ar auditorijas uztveri.

Viedoklim kā subjektīvai notiekošā interpretācijai un emocionālai attieksmes izpausmei, atšķirībā no aprakstošiem izteikumiem, nepiemīt īpašība būt “patiesam” vai “aplamam”, viedokļi ir saprotami vai nesaprotami, pareizi vai nepareizi, ticami vai neticami, izdevīgi vai neizdevīgi. Subjektīvā viedokļa jēgpilnuma, kā spējas kļūt par intersubjektīvi nozīmīgu vēstījumu, galvenā prasība ir tas, vai auditorija to spēj pieņemt kā pareizu viedokli. Savukārt viedokļu pareizums nereti izriet no tā saskaņas ar sabiedrībā pastāvošo konsensu konkrētajā jautājumā. Tas skaidro, kāpēc vienu un to pašu viedokli kāda sabiedrības daļa pieņem (jo tas atbilst viņu redzējumam), bet cita kategoriski noraida kā sev nepieņemamu un tamdēļ – nepareizu.

LR4 žurnāliste savus ierakstus sociālo tīklošanās vietnes FB privātajā profilā uzskata par objektīviem un precīziem, balstītus faktos un uzticamos avotos, sniedzot precīzu informāciju, nemaldinot auditoriju, nesagrozot un neizdomājot faktus. LR4 žurnāliste ir pārliecināta, ka viņas viedokļi nebalstās stereotipos, nevērtē notikumus, procesus un sabiedrības grupas, vadoties pēc aizspriedumiem un diskriminējot kādu sabiedrības grupu. LR4 žurnāliste ar saviem sociālo tīklu ierakstiem nepārprotami ir vēlējusies nostāties demokrātisko, cilvēktiesību un vispārpieņemto humāno vērtību pusē, kalpojot sabiedrības interesēm zināt patiesību par notiekošo un tādējādi realizējot žurnālistikās objektivitātes pieļāvumu – nebūt neitrālam tajos jautājumos, kas nonāk pretrunā ar šīm vērtībām.

Nostājoties karadarbības rezultātā cietušo civiliedzīvotāju tiesību aizskāruma pozīcijās, LR4 žurnāliste, protams, ir atkāpusies no neitralitātes šajā jautājumā un pozīciju sabalansētības, nav vairījusies no vienai pusei labvēlīgas, bet otram pusei nelabvēlīgas terminoloģijas, valodas lietojums nav neitrāls un nevērtējošs. Jāņem vērā Latvijas sabiedriskā mediju redakcionālajās vadlīnijās ietvertā atruna, ka *sabiedriskie mediju redakcionālie standarti neprasa absolūtu neitralitāti katrā jautājumā, īpaši, ja tas ir pretrunā ar demokrātijas pamatprincipiem. Sabiedriskie mediji skaidri un nepārprotami nostājas demokrātisko, cilvēktiesību un*

vispārpieņemto humāno vērtību pusē. Veidojot saturu, sabiedriskie mediji nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti.

Tomēr atklāts jautājums ir par to, kādā apmērā prasības, kuras ir neapstrīdamas, veidojot viedokļrakstu vai komentāru publicēšanai plašsaziņas līdzeklī, var kalpot par kritēriju kopu subjektīvu viedokļu izvērtējumam šaursaziņas līdzeklī – sociālās tīklošanas vietnē, tikai LR4 žurnālistes kontaktiem pieejamā privātā profilā? Abu publicistikas žanru atšķirība galvenokārt ir to mērķos.

Viedokļrakstam saistoša ir prasība, lai vēstījums ietvertu pārbaudāmus faktus un pierādījumus, kuri ir skaidri un pamatoti, kuri atklāj cēloņu un sekas vai funkcionālas sakarības, kā arī prasība nodrošināt līdzsvaru un/vai kontrastu, parādot arī citas perspektīvas un pozīcijas, argumentējot, kāpēc auditorijai vajadzētu piekrist vienai vai otrai pusei. Tādējādi viedokļraksta dominējošo daļu veido aprakstošā, faktus izsakošā informācija, saturs, kura patiesums ir noskaidrojams atbilstības kārtībā, jo viedokļraksta noteicošais mērķis ir objektīvas informācijas sniegšana, paskaidrošana un argumentēšana. Protams, viedokļraksta būtiska sastāvdaļa ir arī autora pašizpaušmes, personiskās nostājas paušana, mudināšanu uz nostājas ieņemšanu un tai atbilstošu rīcību, taču tā nekad nevar būt dominējoša kvalitatīvas žurnālistikas ietvaros.

Savukārt personiska viedokļa paušanas mērķis privātā sarunā ar kādu vai privātā profila ierakstā nav neitrāla informācijas sniegšana, bet gan emocionāla attieksmes paušana. Tāpēc šāds ieraksts nav vērtējams kā žurnālistisks teksts, pat, ja tā autors pēc nodarbošanās ir žurnālists. Viedokļa ieraksts sociālo tīklu privātajā profilā primāri ir ekspresīvs teksts, kā autora subjektivitātes izpaušana un vokatīvs teksts, kā aicinājums uz attieksmes formulēšanu un rīcību. Tam, protams, ir sava informatīvā komponente, kuras patiesumu, objektivitāti un precizitāti var analizēt un noteikt, taču šāds ieraksts vairāk sniedz informāciju par teksta autoru nekā par notikumu, kam tas ir veltīts. Šādu ierakstu mērķis ir nevis informēt par notiekošo, bet gan paust attieksmi pret notiekošo un aicināt uz rīcību, kas mainītu notiekošo.

Līdz ar to, ja žurnālistiskā viedokļrakstā var un vajag vērtēt tā objektivitāti un precizitāti, izpētīt raksta tapšanu un atsaucēs izmantoto avotu atbilstību, kvalitāti un uzticamību, kā arī noteikt – cik lielā mērā raksts tuvina lasītāju patiesībai, tad privāti pausto viedokli, ja vien mēs nevēlamies analizēt tā estētiskās un retoriskās kvalitātes, primāri ir jāvērtē tā pareizuma aspektā. Savukārt viedokļa “pareizuma” vai “nepareizuma” vērtējums galvenokārt ir atkarīgs no tā, vai viedokļa adresātu kopā pastāv konsenss tajā jautājumā, kuru viedoklis aktualizē. Ja šādas vienprātības nav,

tad viena adresātu daļa to vērtēs kā pareizu, bet cita – kā nepareizu.

Tādējādi ombuds secina, ka profesionālie žurnālistikas principi nav pilnā mērā attiecināmi uz ierakstiem sociālo tīklošanās vietņu privātajos profilos, tāpēc galvenais to korektuma izvērtējuma kritērijs ir ētisko principu ievērošana, no kuriem svarīgākais ir atbildības uzņemšanās par savas rīcības sekām. Tas sasaucas ar Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 2.4. punktu: “Žurnālists ievēro **profesionālās ētikas normas** [izcēlums mans – E.A.] arī savos sociālo tīklošanās platformu profilos un citās interneta vietnēs. Žurnālistam jāizvairās no rīcības un komentāriem, kas grauj uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem, un jāatceras, ka žurnālists nevar ietekmēt to, vai citi viņu uztvers kā sabiedriskā medija darbinieku (profesionāli) vai privātpersonu.”

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[7] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LR Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai Iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[8] Ombuds atzīst, ka LR4 žurnāliste, veicot Iesniegumā norādītos ierakstus privātajā profilā sociālajā tīklošanās vietnē FB nav pārkāpusi:

- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu “Precizitāte”;
- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu “Objektivitāte”;
- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vērtību “Atbildīgums”;
- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteikto sabiedrisko mediju darbības profesionālo principu “Izvairīšanās no stereotipizācijas”;

- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 2.6. punktā “Varas pārstāvji LTV, LR raidījumos un LSM.LV materiālos” noteikto;
- Latvijas sabiedrisko mediju Izraēlas un palestīniešu konflikta vārdnīcā noteikto;
- Latvijas sabiedrisko mediju Kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju galvenos principus “Neitralitāte un precizitāte”, “Precizitātes princips avotu identificēšanā”, “Polarizēti viedokļi”, “Sabalansētība”, “Valoda”;

jo šie ieraksti nav žurnālistisks viedokļraksts vai komentārs, bet gan subjektīvs, privāts viedoklis, un tādējādi uz tiem nav pilnvērtīgi attiecināmi tie profesionālie žurnālistikas principi, kas aprakstīti Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās, Latvijas sabiedrisko mediju Kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijās, Latvijas sabiedrisko mediju Izraēlas un palestīniešu konflikta vārdnīcā.

[9] Ombuds atzīst, ka LR žurnāliste, veicot ierakstus savā privātajā profilā sociālajā tīklošanās vietnē FB, nav pārkāpusi:

- Latvijas Radio Rīcības un ētikas kodeksa 2.3. apakšpunktu;
- Latvijas Radio Rīcības un ētikas kodeksa 6.1. apakšpunktu;
- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 2.4. punktā “Darbības sociālo mediju un interneta platformās” noteikto;

jo sabiedrisko mediju žurnālistiem ir tiesības uz savu personisko viedokļu publiskošanu arī tad, ja tie nesaskan ar sabiedrisko mediju redakcionālajiem uzstādījumiem un politiku, apzinoties un ņemot vērā šīs rīcības sekas, pirmkārt, jau darba tiesisko attiecību jomā ar darba devēju. Šādos gadījumos darba devējs ir tiesīgs vērtēt publiskotos viedokļus, balstoties Rīcības un ētikas kodeksā, vispārpieņemtās ētikas un uzvedības normās.

Ņemot vērā tos reputācijas riskus LR un sabiedriskajiem medijiem kopumā, kurus var radīt LR4 žurnālistes ieraksti daļā no sabiedrisko mediju auditorijas, konkrētais nodarītais kaitējums LR reputācijai ir jāvērtē LR Ētikas padomei.

Sabiedrisko mediju redakcionālajās vadlīnijās noteiktā pirmā redakcionālā vērtība “Vārda brīvība” nosaka, ka *sabiedriskie mediji aizsargā vārda un preses brīvību, kas ir demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanas priekšnosacījums. Sabiedriskie mediji nedrīkst pakļauties ietekmei, kas varētu ierobežot brīvu informācijas apmaiņu vai traucēt atklātas debates par jebkuru sabiedrībai nozīmīgu jautājumu. Savukārt to misija strādāt sabiedrības interesēs realizējas arī ar to, ka*

sabiedriskie mediji veicina viedokļu daudzveidību un rosina sabiedriski nozīmīgas diskusijas, lai palīdzētu cilvēkiem veidot savus uzskatus un pieņemt lēmumus.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[10] Veidojot apvienotā sabiedriskā medija Rīcības un ētikas kodeksu, iekļaut tajā sadaļu, kura nosaka principus un no tiem izrietošās prasības, kas reglamentētu sabiedrisko mediju darbinieku personiskās izpausmes sociālo tīklošanās vietņu privātajos profilos un palīdzētu pieņemt lēmumu ētisku dilemmu situācijās, kad ir jāizvēlas starp personisko pārliecību un medija redakcionālajām vadlīnijām un politikām. Ja reiz LR Rīcības un ētikas kodeksā ir atrunāts, ka *satura veidotājam ir tiesības atteikties no materiāla veidošanas, ja tas ir pretrunā ar viņa pārliecību vai uzskatiem*, tad ir jāparedz arī situācijas, kad satura veidotāji vēlas publiski paust viņu pārliecību vai uzskatus izteicošus viedokļus, kuri ir pretrunā ar medija redakcionālajām vadlīnijām un politiku.

[11] Izvērtēt Izraēlas un palestīniešu konfliktam veltītās publikācijas, sižetus un raidījumus, lai noteiktu, vai tajās pietiekoši tiek atspoguļota situācija ar civiliedzīvotājiem konflikta zonā, vai ir pārstāvēti arī viedokļi, kas aicina Izraēlu ievērot tās starptautiskās saistības un pienākumus. Domājams, ka līdzsvarota atspoguļojuma iztrūkums varētu būt viens no iemesliem, kāpēc sabiedriskā medija darbinieks šo tēmu ir centies aktualizēt ārpus medija platformām.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

***DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU**